

Nr 440.

Av herrar **Olsson** i Gävle och **Björklund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 186, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordning den 17 maj 1923 om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning.

De begränsningar, som genom lagstiftning företagits i jästfabrikernas rätt att tillverka brännvin, torde ha dikterats av, att man velat hindra, att brännvinsproduktionen blir det egentliga ändamålet för jästfabrikerna, en utveckling som det synes, som om man inte varit helt främmande för.

Att dessa fabriker någonsin erhållit rätt till dylik fabrikation, har ju sin orsak däri, att enligt äldre metoder för jästframställning en betydande del av råvaran skulle tillspillogivits, om ej därur tillvaratagits den betydande mängd alkohol, som fanns i denna del, det s. k. jästvattnet. Det ansågs såväl privatekonomiskt som nationalekonomiskt önskvärt att tillvarataga denna alkohol.

Sedermera har emellertid jästfabrikationstekniken så utvecklats, att man numera kan utvinna mycket högre utbyten av jäst, varvid så ringa mängd alkohol blir kvar i jästvattnet, att det icke lönar sig att tillvarataga densamma. Detta faktum har från flera håll framhållits och icke från något håll bestridits. Det har därför ansetts ur olika synpunkter önskvärt att inskränka den kvantitet brännvin, som får framställas i samband med jästfabrikation, och i sitt utlåtande nr 35 vid 1923 års riksdag framhåller bevillningsutskottet, att man bör skapa uttryckliga bestämmelser, som omöjliggöra för jästfabrikerna att bedriva fabrikationen på sådant sätt, "att högre utbyte av brännvin erhålles än vad som med användande av rationella tillverkningsmetoder kan anses nödvändig".

Utan tvivel skulle det vara så, att, därest jästfabrikerna överginge till moderna tillverkningsmetoder, brännvinsproduktionen skulle helt försvinna i samband med tillverkning av jäst.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 186, föreslås nu, att riksdagen skall besluta fortsatt tillämpning av förordningen av den 17 maj 1923, varigenom den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning, fastställs till 4,500,000 liter även för tiden 1 okt. 1924—30 sept. 1925.

Denna Kungl. Maj:ts ståndpunkt kan endast vara dikterad av att man anser, det ingen ändring nu bör vidtagas på grund av att till nästa riksdag frågan i dess helhet torde komma till avgörande. Detta skäl kan inte anses hållbart, och alla de synpunkter, som i saken framhålles av departementschefen, peka också på, att en ytterligare begränsning bör företagas. Detta bekräftas också av det utlåtande, som avgivits av kommerskollegium och kontrollstyrelsen.

De fabriker i landet, som tillverka jäst utan samband med brännvin, tillverka c:a 20 % av den till omkring 6,000,000 kg. uppgående förbrukningen av jäst. För denna kvantitet bör givetvis icke de andra fabrikerne ha rätt att tillverka brännvin. Vid den stora fabriken i Rotebro, som lär tillverka 30 å 40 % av årsförbrukningen av jäst, synes man vara i färd med att omlägga driften till den moderna metod, som möjliggör ett fullständigt utbyte av jäst ur råvaran. Denna uppgift bekräftas också i ämbetsverkens skrivelse.

Därest riksdagen nu skall följa Kungl. Maj:t betyder det, att de fabriker, som använda gamla tillverkningsmetoder, skola få öka sin brännvinstillverkning, något som dock riksdagen knappast kan medverka till.

Om riksdagen däremot fullföljer de strävanden, som voro vägledande 1923, skall den kvantitet brännvin, som jästfabrikerne äga rätt tillverka, nedsättas med minst 50 %, eller från 4,500,000 liter till 2,250,000 liter.

Mot denna begränsning torde det i år liksom i följ komma att från de intresserade fabrikerne skrämmas med att jästpriset skulle stiga avsevärt. Det bör då erinras om några uppgifter i denna sak, som i dagarna offentliggjorts av en av de spritfria jästfabrikerne. Jästpriset hade fallit från 2,20 per kg. i januari 1922 till kr. 1,20 i december 1923 och det är nu 65—80 öre per kg., medan det före kriget var omkring kr. 1,25.

Dessa siffror tala ett tydligt språk om vilka vinster, de äldre jästfabrikerne skördat, vinster som av de under kriget rådande höga spritprisen väsentligt stegrats. Detta har varit en statssubvention åt en industri, som sannerligen mindre än någon varit i behov av en sådan. Detta framträder i så mycket hjärtare dager, om man ser med vilka aktiekapital, dessa jästfabriker figurera. Svenska Jästfabriksaktiebolaget t. ex., som slagit under sig en hel rad fabriker, har ett aktiekapital av 16,000,000 kr., under det att den nya fabriken i Gäfle har ett aktiekapital av 500,000 kr. Det förra bolaget tillverkar 6 å 7 ggr så mycket jäst som det senare, men det har ett aktiekapital, som är 32 ggr så stort och på vilket det givit ståtliga utdelningar.

Man lär icke taga miste, om man i de neddrivna jästpriserna ser en våldsam konkurrensstrid, riktad mot de nya fabrikerne, som det till varje pris gäller att taga död på. I den striden kunna ju de gamla fabrikerne hava ett gott stöd i rätten att bränna brännvin, men fråga är om det är ett statsintresse att ge detta stöd.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen må besluta vidtaga den förändringen i Kungl. Maj:ts proposition, nr 186, att den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning för tiden den 1 okt. 1924—30 september 1925 sättes till högst 2,250,000 liter.

Stockholm den 31 mars 1924.

Adolv Olsson,
Gävle.

A. Björklund.
